

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL ASSESSMENT GENERAL EDUCATION CERTIFICATE (GEC)

2024 GRADE 9 PILOT STUDY

Thero: Tshivenda Home Language

Maraga: 70

Tshifhinga: Minetse dza 150
Hu so ngo katelwa minetse dza 15 dza tshifhinga tsha u vhala

Thesite iyi i na masiatari a **29** hu so ngo katelwa na siațari ła khavara.

Ndaela dza mugudi

1. Ni ɔo fhiwa minetse dza 15 dza u vhalani ni sa athu thoma u n̄wala thesite iyi.
2. Vhalani ndaela na mbudziso dzothe nga vhuronwane.
3. Fhindulani mbudziso dzothe.
4. Mbudziso dzothe dzi fhindulelwe kha bugu ya u fhindulela ye na newa.

The site i khou thoma kha siaṭari ʒi tevhelaho.

Ni so ngo vula siaṭari ʒi tevhelaho ni sa athu u laedzwa uri ni ʒi vule.

Mbudziso ya 1: Tholokanyondivho

Vhalani mafhungo a re afho fhasi uri ni do kona u fhindula mbudziso dzothe dzo vhudziswaho.

U sa divha hu fana na u fa

1 Musalauno ri tea u dzula ro fhatuwa, ri na ndivho yo fhelelaho ya pfanelo dzashu. A ri tei u dzulela ngomu sa maño a khuhu nga u shaya ndivho. Vhathu vhanzhi vha diwana vha tshi khou tambudzwa vha sa zwi divhi.

2 Shangoni la Mutshenzheni kha la Dzimauli, lo vha lo lala la dovha la sina midzi. Ndi hune vhathu vhe ndi mahayani. Musi vhathu vha tshi vhidzwa nga vhadivhi uri vha funzwe na u tsivhudzwa nga ha ndila dza u tambudzwa, vho vha vha tshi zwi dzhia sa madze. Vho vha vha sa yi, vha tshi ri nahone a zwiho zwa u tambudzwa shangoni. Vho vha vha tshi vuwa vha dishumela mishumo yavho ngei Tshipata ya u lima mirambo, matamatisi na zwiwewho.

3 Tshinakaho, musidzana wa Vho Tshikambe, o aluwa henefho Mutshenzheni. Khotsi awe vho vha vha tshi alusa vhathu vhane vha khou tambula mahayani avho. Zwa u nea khavho zwo vha zwi sa vha dini. Wo vha u tshi divhudzisa uri vha zwi konisa hani? Vho Tshikambe vho do alusa mutanganwa we a vha a tshi pfi Madovhi, a bvaho Mapuloni. Madovhi o aluwa hu na vhasidzana vhavhili afho mudini, Tshinakaho na murathu wawe Maemu.

4 Lince divha Vho Tshikambe vho ya mutanganoni wa kereke, Madovhi a mbo livha lufherani lwa vhasidzana a swika a sokou phongo! Musi a tshi thoma u bvula vhurukhu vhasidzana vha shavha. Ene a sala a tshi khou dibatabata a dovha a ambara. Vhasidzana a vho ngo vhudza vhabebi vhavho nga u shavha u mu pandelisa. A vho ngo divha uri vha khou tambudzwa lwa vhudzekani. Dziwe tsumbo dza u tambudza lwa vhudzekani ndi: u vhandiwa kha pfuralelo, u sokou farafariwa nga muthu wa mbeu

iñwe, u khoḁiwa nga nḁila yo kalulaho na zwiñwevho. Muhulwane wa mushumoni wa Tshinakaho vho mu vhudza u ri, "Nḁamusi hu khou rothola, ndi khou tama vhududo ha muthu." Ha ngo ḁivha uri ndi u tambudzwa, fhedzi o vha a tshi vho tata na u tou fhira tsini ha ofisi yavho.

5 Vhadededzi vha tambudza vhagudi nga u vha fulufhedzisa u phasa arali vho tenda u farwafarwa na u itwa zwi so ngo teaho. Vho Tshivhase vho vhudzwa nga munna wavho u ri vha so ngo shumisa na peni kha muholo, ngeno vhone vha tshi dzhia tshelede vha buka hodelani ya Hayani. Vha tshi vhudziswa vha ri, "Munna ndi ḁhoho ya muḁi." Izwo na zwone ndi u tambudza, zwi fana na u sa ita pfanelo lwo fhelelaho nga munna hayani.

6 Vho Ramaḁi, sa mulimi ngei Tshipata, vho kovhela vhana vhavho dziegere kana ndima, vha vha vhudza u ri vha lime vha fhedze. O kundelwaho u fhedza o vha a tshi rwiwa a dovha a dzimiwa na zwiḁiwa. Vho vha vha tshi mu vhidza vha ri, "ḁi vhoneni mantswu ḁa u vhifha, ḁi nga ḁiguluvhe nga u sa ḁamba." Vho vha vha tshi tambudza lu sa vhuyi fhano.

[Tsho dzudzanyululwa u bva kha: Tshivenga Luambo Iwa Hayani]

Fhindulani mbudziso dzoḁhe dzi tevhelaho:

1.1 Ndi ifhio nḁivho ine vhathu vha tea u dzula vhe nayo? (Pharagirafu ya 1)

- A Ndi vhuḁifhinduleli havho
- B Ndi nḁivho ya pfanelo dzavho
- C Ndi ya vhukoni havho
- D Ndi ya zwine vha zwi funesa

(1)

1.2 Ndi zwifhio zwivhili zwine zwa limeswa Tshipata?

- A Tshikoli na nduhu
- B Mutshaini na khavhishi
- C Mirambo na maṭamaṭisi
- D Miomva na maswiri (1)

1.3 Vhadzulapo vha Mutshenzheni kha ḷa Dzimauli vho vha vha tshi pfa e madze u dzhenelela kha miṭangano ya u tsivhudzwa nga ha u tambudzwa. (Pharagirafu ya 2)

U zwi dzhia sa madze, kha mafhungo e na vhala zwi amba mini?

- A U zwi dzhia sa zwithu zwi sa dini.
- B U zwi dzhia zwi khombo.
- C U zwi dzhia zwi tshi ofhisa.
- D U zwi pfa zwi si zwine zwa nga konadzea. (1)

1.4 U ya nga ha mafhungo e na vhala afho nṭha, Tshinakaho u dzula ngafhi?

- A Mapuloni kha ḷa ha Khakhu
- B Mutshenzheni kha ḷa Dzimauli
- C Maṭangari Tshiumoni
- D Tshixwadza kha ḷa Dzimauli (1)

1.5 Ndi tshifhio tshe tsha vha tshi si thaidzo kha Vho Tshikambe?

A Ndi u vha mushumelavhapo

B Ndi u vha pholisa

C Ndi u nea

D Ndi u vha ramabindu

(1)

1.6 Muṭhangga we a aluswa nga Vho Tshikambe u bva ngafhi?

A Mapuloni

B Thengwe

C Mukondeni

D Dzimauli

(1)

1.7 Vho Tshikambe vho vha vho ya ngafhi musi Madovhi a tshi sala na vhana vhavho, Tshinakaho na Maemu?

A Mushumoni

B Bolani

C Muṭanganoni wa kereke

D Masimuni

(1)

1.8 Ndi zwifhio zwithu zwi so ngo doweleaho zwe Madovhi a ita phanda ha vhana vha Vho Tshikambe musi khotsi avho vha siho?

- A U nwa halwa.
- B U dzhaiva.
- C U twa a tshi khou lidza muzika duvha lothe.
- D U dzhena lufherani lwa vhasidzana a sokou phongo, a so ngo (1)
ambara.

1.9 Ndi ngani vhasidzana vha so ngo vhudza khotsi avho nga zwe Madovhi a ita vha siho?

- A Vho vha vha tshi khou ofha Madovhi.
- B Vho vha vha tshi khou shavha uri khotsi avho vha do pandela Madovhi.
- C Vho vha vha tshi khou takadzwa nga zwe Madovhi a ita.
- D Vho vha vho tou hangwa. (1)

1.10 Madovhi a mbo livha lufherani lwa vhasidzana a swika a sokou phongo!

Ipfi 'phongo!' afho ntha ndi thinwaipfi-de?

- A Lidadzisi
- B Dzina
- C Linyanyu
- D Litaluli (1)

1.11 Ndi zwiifhio zwo bulwaho kha mafhungo e na vhala zwi welaho kha u tambudzwa lwa vhudzekani zwe vhathu vha vha vha sa zwi divhi? (Pharagirafu ya 4)

- A U vhidzelelwa nga u ṭavhelwa mukosi.
- B U farwa zwirumbi.
- C U vhudzwa uri vha so ngo shumisa tshelede.
- D U khoḍiwa nga ṅdila yo kalulaho. (1)

1.12 Zwiito zwa Madovhi nga murahu ha musi o sala na vhana vha Vho Tshikambe, zwi dzumbulula uri Madovhi ndi muthu-ḑe?

- A Ndi mushumelavhapo
- B Ndi pholisa
- C Ndi muthu wa zwiito zwi sa ḑivhalei
- D Ndi muthu wa goswi (1)

1.13 Phambano vhukati ha Tshinakaho na Madovhi ndi ifhio?

- A Madovhi o vha o tou aluswa nga Vho Tshikambe, ngeno Tshinakaho a tshi tou vha ṅwana wavho wa malofhani.
- B Tshinakaho o vha o luga nga maanḑa, ngeno Madovhi o vha e mutendi.
- C Madovhi o vha e na miswaswo, ngeno Tshinakaho o vha a tshi funesa zwa Mudzimu.
- D Tshinakaho o vha e musidzana wa u naka, ngeno Madovhi o vha e muḑhannga wa u sa anḑana na maḑi. (1)

1.14 'A swika a sokou phongo!' Zwi amba mini? (Pharagirafu ya 4)

- A U swika a mbo ḡi wela fhasi.
- B U swika a sokou ima phanḡa havho a sa ambe tshithu.
- C U swika a mbo ḡi lila.
- D U swika a balelwa na u amba. (1)

1.15 Musi vhagudi vha tshi farwafarwa na u itwa zwi so ngo teaho vho vha vha tshi fulufhedziswa mini?

- A U maliwa.
- B U fhiwa tshelede.
- C Uri vha ḡo phasa arali vha tendelela.
- D Uri vha ḡo rengelwa zwiambaro. (1)

1.16 Fhungo ḡine ḡa ḡalusa khwine kutshilele kwa Vho Tshikambe ndi ḡifhio?

- A Ndi munna wa ramabindu.
- B Ndi munna wa mbilu ntswu.
- C Ndi munna ane a funa muḡa wawe.
- D Ndi muthu wa u funa u alusa vhathu vhane vha khou tambula mahayani avho, khathihi na u ḡea. (1)

1.17 “Namusu hu khou rothola, ndi tama vhududo ha muthu.” (Pharagirafu ya 4)

Muhulwane wa mushumoni wa Tshinakaho u khou amba mini nga fhungo li re afho ntha?

- A U khou amba uri u khou humbela u rengelwa nguvho.
- B U khou amba uri zwi toda muthu a so ngo edela e ethe.
- C U khou amba uri u toda nguvho ya mudagasi.
- D U khou amba uri u fanela u vhlaha muthu. (1)

1.18 Lifurase ili, ‘Lo sina na midzi,’ li khwathisedza mini afho kha mafhungo e na vhala? (Pharagirafu ya 2)

- A A hu tshe na mutakalo.
- B Muri wo sina midzi.
- C Ndi fhethu hu si na dzikhakhathi.
- D Ndi fhethu ho tangananaho. (1)

1.19 Muñwali u talutshedza Tshinakaho na Maemu sa vhasidzana-de nga murahu ha u tambudzwa lwa vhudzekani nga Madovhi?

- A Vhasidzana vha sa divhalei.
- B Vhasidzana vha si na mikhwa.
- C Vhasidzana vha so ngo lugaho na luthihi.
- D Vhasidzana vha re na mbilu dza u pfela vhutungu. (1)

1.20 Mafhungo e na a vhala afho nṱha a khou livhiswa kha tshigwada tshifhio tsha vhathu?

- A Vhakegulu na vhakalaha
- B Vhaswa
- C Vhathu vhoṱhe
- D Vhoramabindu

(1)

1.21 Vho Ramaḍi sa mulimi ngei Tshipata, vho kovhela vhana vhavho dziegere kana ndima. (Pharagirafu ya 6)

Izwo zwo bulwaho afho nṱha zwi dzumbulula mini nga ha Vho Ramaḍi?

- A Ndi muthu ane a funa u shengedza vhana.
- B Ndi muthu ane a funesa tshelede.
- C Ndi muthu a re na vhana vhanzhi.
- D Ndi muthu ane a funa u gudisa vhana vhavho mushumo.

(1)

1.22 Ndi ḽifurase ḽifhio kha a tevhelaho ḽi sumbedzaho u nyefula afho kha mafhungo e na vhala? (Pharagirafu ya 6)

- A Muthu khoyo hafho.
- B ḽi vhonei mantswu ḽa u vhifha!
- C Musidzana ndi nnyi?
- D Tshisiwana tshi ya ngafhi itshi?

(1)

1.23 No guda mini nga kutshilele kwa Vho Tshikambe?

- A U t̄anganedza nyimele dzoṯhe.
- B U sa tenda u tambudziwa.
- C U humbulela na u pfela muṯwe muthu vhuṯungu.
- D U tambudza vhathu.

(1)

1.24 Mushumo wa pharagirafu ya u thoma kha mafhungo ndi ufhio?

- A Ndi u ṅweledza mafhungo.
- B U t̄andavhudza mafhungo.
- C U ima kha mudzedze wa mafhungo.
- D U t̄alutshedza ṯhoho ya mafhungo.

(1)

1.25 Muhumbulo muhulwane wa ayo mafhungo e na vhala ndi ufhio?

- A Ndi wa uri ri ḡivhe ppanelo dzashu dzoṯhe.
- B Ndi wa uri vhagudi vha tenda u farwafarwa na u itwa zwi so ngo teaho vha ḡo phasa.
- C Ndi wa uri vhagudi vha tea u tenda u sokou farwafarwa uri vha kone u phasa.
- D Ndi wa uri vhagudi vha nga phasa naho vha so ngo vhala.

(1)

[25]

Mbudziso ya 2: Tshibveledzwa tsha u vhonwa

2.1. Khungedzelo

Ṭalelani khungedzelo i re afho fhasi uri ni ḡo kona u fhindula mbudziso dzo vhudziswaho.

MUKHODZHI VHENGELE ḲA YUNIFOMO

Vha a funa u vhona ḡwana wavho a tshi naka lwa u fhirisa? Yunifomo dzo wa mpale fhanu ha MUKHODZHI. A hu na yunifomo i no bala, zwikolo zwoṭhe zwi renga fhanu. Ro vha farela yunifomo dzi tevhelaho: Badzhi, hemmbe, marukhu, dzithai na zwiḡwe zwinzhi.

Yunifomo yoṭhe ya fhanu vha renga luthihi a hu tshe na u kanda fhanu, yo khwaṭha u fhira na bokhathi. Mitengo i tou vha dzhia wo lala, nahone hu na luafhulelo kha badzhi dza vhatukana, arali vha tshi khou renga mbili kha vharengi vhaṭanu vha u thoma. Ri wanala Ṭhohoyandou murahu ha tshiṭtshi tsha mapholisa. Ri shuma Musumbuluwo u swika Mugivhela, ro vula nga 07h30 u swika nga iri ya 17h00. Vha tshi ṭoḡa u ḡivha zwinzhi vha nga kwama Nthambeleni Masalesa kha: 015 7654 2314/ 082 9887 214 kana vha rumela imeili kha: Mukhodzhi23@gmail.com

[Tshi bva kha: www.google.com]

Fhindulani mbudziso dzothe dzi tevhelaho:

2.1.1 Hu khou vhambadzwa mini kha khungedzelo iyi?

- A Uri yunifomo ndi tshithu-ḁe.
- B Ndeme ya yunifomo.
- C Badzhi dza u ya mushumoni.
- D Yunifomo ya tshikolo. (1)

2.1.2 Khungedzelo iyi yo livhiswa kha tshigwada tshifhio tsha vhatu?

- A Vhana vha tshikolo
- B Vhabebi vha re na vhana zwickoloni
- C Vhathu vhothe
- D Vhathu vha re na mavhengele (1)

2.1.3 Ndi nga mini mukungedzeli o shumisa fonto tshukhu a tshi amba uri, “Arali vha tshi khou renga mbili kha vharengi vhatanu vha u thoma?”

- A U nakisa khungedzelo.
- B U khwaḁhisedza mulaedza wa khungedzelo.
- C Uri khungedzelo i takadze.
- D U fhuredzela vharengi. (1)

2.1.4 “Hu na luafhulelo kha badzhi dza vhatukana,” ndi figara-ḁe ya muambo?

- A Lḁinakisedzi
- B Lḁinaḁedzi
- C Lḁiedzamuthu
- D Lḁivhuvhisi (1)

2.1.5 Mafhungo o ambiwaho kha khungedzelo iyi a khwaṭhisedza uri vhatu vha nga kona u thusalea uri vha so ngo dzulela ... yunifomo.

A u renga

B u rungisa

C u vhambadza

D u kuvha

(1)

[5]

2.2. Khathuni

Ṭalelani khathuni i re afho fhasi uri ni ḁo kona u fhindula mbudziso dzo vhudziswaho.

Fureme ya 1

Muthu wanga, ndo ḁihwala.

Nḁe a si mihwalo yanga heyo.

Ndi ḁo tou pfi wa ha nnyi? Ṇwana u ḁo ḁa mini?

Fureme ya 2

Fureme ya 3

[Tshi bva kha: www.google.co.za]

Fhindulani mbudziso dzoṭhe dzi tevhelaho:

- 2.2.1 Vhathu vha re kha Fureme ya 1 vha ngafhi? (1)
- 2.2.2 Vhushaka vhu re hone vhukati ha vhathu vha re kha Fureme ya 2 ndi vhufhio? (1)
- 2.2.3 Ndi zwifhio zwine zwa khou sumbedza uri vhathu vha re kha Fureme ya 2 a vha khou anḁana nga nyambo? (2)

- 2.2.4 Ndi nga mini muthu a re kha Fureme ya 3 o dithivha tshifhatuwo nga zwanda? (2)
- 2.2.5 Vhupifi ha vathu vha re kha Fureme ya 1 ndi vhufhio? (1)
- 2.2.6 Mulaedza wa khathuni iyi ndi ufhio? (1)
- 2.2.7 U vhai sala ha muthu a re kha Fureme ya 3, ni vhona u nga ho itiswa nga mini? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)

[10]

Mbudziso ya 3: Manweledzo/Samari

Vhalani mafhungo a tevhelaho uri **ni do kona u nweledza maga ane vhatu vha a ita u lwa na u gonya ha mitengo ya zwiliwa.**

- 1 Nḽeani mbuno dza **SUMBE** ni tshi shumisa mafhungo o fhelelaho.
- 2 Nomborani mbuno dzaḽu u bva kha mbuno ya 1-7.
- 3 Mbuno iḽwe na iḽwe i tea u vha fhungo liḽithihi lo fhelelaho.
- 4 Hune zwa konadzea ni shumise maipfi aḽu.
- 5 Manweledzo aḽu a tea u vha na vhulapfu ha maipfi a 70-80.
- 6 Tshivhalo tsha maipfi tshi ḽwaliwe ngomu kha zwitangi magumoni a manweledzo aḽu.
- 7 Manweledzo aḽu a so ngo fhiwa ḽhoho.

U gonya ha mitengo ya zwiliwa

Mitengo ya zwithu zwinzhi yo no gonyesa, nahone ndi yone thaidzo khulwanesa liḽfhasini ḽamusi. Muthu muḽwe na muḽwe u dzulela u gungula nga mitengo yo gonyaho. Naho zwo ralo, vhatu vha tea u la, ndi ngazwo hu na maga ane vha a tevhela uri vha kone u tshila.

Nḽila ya khwine ndi u ḽwala fhasi zwithu zwa ndeme zwine zwa tea u rengwa musi zwi sa athu u rengwa u itela uri vha so ngo hangwa zwithu zwa ndeme.

Mafheloni a ḽwedzi musi muthu e tsini na u hola u tea u ita mugaganyagwama. Izwi zwi thusa uri a kone u vhona uri tshede yawe i tea u renga zwithu zwifhio u thoma.

Mavhengele manzhi a ita luafhulelo lwa u rengisa zwibveledzwa zwao. Huḽwe u wana zwiḽwe zwithu zwi fhasi kha zwa liḽwe vhengele, ngauralo ndi zwa ndeme u tshimbila na mavhengele vha tshi vhambedza mitengo vha kona u renga hune zwa vha fhasi.

Tshiñwe tshifhinga na u sedza kha dzigurannḁa zwi a thusa uri vha vhone uri zwithu zwo tsa ngafhi, nahone zwi a leludza zwithu.

Vha tshi renga zwiliwa vha so ngo renga zwiliwa zwa madzina, ndi khwiḁe u renga vha so ngo sedza uri tshithu ndi tsha dzina lifhio ngauri zwiliwa zwoṱhe zwi a fana.

Tshiñwe tshifhinga na u ita dzingade zwi a thusa uri vha so ngo renga miroho ine na muthu ene muḁe a nga ḁitavhela yone hayani. Tshelede ya u renga iyo miroho i ḁo vha thusa kha zwiñwe.

Vhathu vha so ngo la vha laṱa zwiliwa zwo salaho. Arali ha bikiwa zwiliwa zwa liwa zwa sala, zwi so ngo laṱiwa ngauri zwi nga kha ḁi liwa nga ḁuvha li tevhelaho.

Muthu u tea u renga zwiliwa zwine a zwi nga ṱavhanyi u tshinyala u itela uri zwi fhedze maḁuvha manzhi musi zwo rengiwa.

[Tsho dzudzanyululwa u bva kha: Milingo yo fhiraho]

[10]

Mbudziso ya 4: Luambo kha nyimele

Vhalani tshibveledzwa tshi re afho fhasi u ri ni do kona u fhindula mbudziso dzo vhudziswaho.

U țana mvelele

1 Musalauno vhathu vha takadzwa nga sialala. Musi muthu a tshi khou tshila u tea u dıvha vhubvo hawe. Malwadze o fhambanaho ane a lwaliwa ano mađuvha u pfa vha tshi amba uri hu tea u ııwa zwiııwa zwa sialala, ngauri ndi zwone zwo đalaho pfushi kana zwi fhațaho mivhili. Vhathu vha re na zwavho vha vhilaela nga ndaela dza madokotela na dziňanga dzi tshi vha fhambanya na mapfura e vha vha vha tshi khou a kapula nga lebula, vha vho tea u ıa zwiııwa zwa sialala zwi ngaho sa: miroho midala, mashonzha, mirambo, madzhulu, nemeňeme na zwiňwevho. Kusini kwa hashu ho vha na đuvha ıa u țana sialala. Nga ılo đuvha ho vha hu tshi tou vha mupfufhi u si mphire, ngauri muňwe na muňwe o vha a tshi khou swela u țana vhukoni hawe. Vhafumakadzi vho vha vho fuka miňwenda, magwana, mikhasi yo yaho nga u fhambana na mivhala i tshi bvumelana. Vhasidzana vho vha vho ya nga mshedjo, mađamu o sala nđa.

2 Zwo ntakadzaho ndi u vhona vhafumakadzi vho funzeaho vho vhuisa sialala. Vhaňwe vha tshi tshimbila mađamu o tou kapata nđa, vha so ngo ambara na zwienda. Vha tshi tshimbila vho vundja mitsinga. Vhasidzana na vhone vho vha vha tshi khou thusa vhomme avho. Izwi ndi zwone zwavhuđi. Naho zwo ralo ho vha na vhavenda vhararu vho đıitaho vhaindia nga kuambarele. Muthu kha đıțongise nga luambo lwawe na sialala ıawe. Ndo funesa vha u țana zwibikwa zwa sialala. Ndo vhona thophi ya vhuse i tshi tou penya kha luselo. Dovhi ıa mashonzha ıo vha ıı tshi phophisa nthe dza muthu a tshee kule. Funanani wa Khambele o vha o bika tshidzimba tsha phonđa. Zwa nkhumbudza makhulu wanga vha tshi kha đı tshila. Vho vha vha tshi bika mafhuri a mbavhi ra nwa khobvu ra fanelwa. Zwiııwa zwo țaniwaho zwo vha zwo fhambana, tsumbo: tshimbundwa, tshisese, vhutete, mikusule yo yaho nga u fhambana, nemeňeme na zwiňwevho. Hafha shangoni hu na ndele dza u bika. ıhohoyatshikolo yone yo bva mulomo ya ri, “Vhuțambo vhungafha a thi athu vhu vhona.”

3 Nga ngei seli ho vha hu na mitshino ya sialala. Vhafumakadzi na vhanna vho vha vha tshi ri u fhufha vhavhili vha sera. Ndo takadzwa nga tshikona tsha Mapudzi, vhaṭhannga vha a shela mulenzhe havho. Ngoma yo vha i tshi ri u duvhula, muungo wa pfala kule vhukuma. Murumba wa tshigombela wo vha u tshi ṭambela tshanda, mifhululu i tshi tou nañanela iwe vhathu. Vha ri u tshina vha tshi ri tsetsetse, khundu dza nga dzi sa ṭhukhuwa. Vhathu kha ri humele kha sialala ṭashu, sialala ṭo naka.

[Tsho dzudzanyululwa u bva kha: Thimu ya vhalingi]

Fhindulani mbudziso dzoṭhe dzi tevhelaho:

4.1 Zwo ntakadzaho ndi u vhona vhafumakadzi vho funzeaho vho vhuisa sialala.

Dzina '**sialala**' ṭo shumiswaho kha fhungo ṭi re afho nṭha ndi ṭa lushaka-ṭe?
(Pharagirafu ya 1)

- A Dzina zwaṭo
 - B Dzina khumbulelwa
 - C Dzina vhukuma
 - D Dzina mbumbano
- (1)

4.2 Vhafumakadzi vho vha vho fuka miñwenda.

Ñeani lushaka lwa fhungo lwo shumiswaho afho nṭha.

- A Fhungo davhi
 - B Fhungo tserekano
 - C Fhungo zwaṭo
 - D Fhungo tswititi
- (1)

4.3 Nĕani ĩbulazwithihi ĩa ipfi 'tana' (Pharagirafu ya 1).

A Sumbedza

B Sumba

C Sumbesa

D tanesa

(1)

4.4 Vhasidzana vho vha vho ambara mshedzo

Ndi ufho mutshila une wa nga shumiswa sa thukhufhadzo ya dzina zwafo 'vhasidzana' kha fhungo ĩi re afho nthha

A -lume

B -na

C -nyana

D -kadzi

(1)

4.5 Vha tshi tshimbila madamu o tou ri kapata nnda. (Pharagirafu ya 2)

"Madamu o tou ri kapata," kha fhungo ĩi re afho nthha ndi ĩifurase-de?

A ĩifurase ĩa ĩidadzisi

B ĩifurase ĩa ĩitaluli

C ĩifurase ĩa dzina

D ĩifurase ĩa ĩiiti

(1)

4.6 Sialala yashu yo naka ... a ro ngo tea u fhambana nayo.

Dadzisani tshikhala tsho salaho kha fhungo li re afho ntha nga litanganyi lo teaho.

- A Arali
 - B Ngauralo
 - C Musi
 - D Naho
- (1)

4.7 Naho zwo ralo, ho vha na Vhavenda vhararu vho diitaho vhaindia nga kuambarele.

Ipfi 'vhararu' kha fhungo ilo li khou shuma sa mini?

- A Dzina zwa lo
 - B Litluli la mbalo
 - C Lidadzisi la vhunzhi
 - D Lisala lisumbavhune
- (1)

4.8 Ndo takadzwa nga tshikona tsha Mapudzi.

'Tsha Mapudzi,' i khou shuma sa mini kha fhungo li re afho ntha.

- A Lidadzisi la maitele
 - B Lidadzisi la fhethu
 - C Lidadzisi la tshifhinga
 - D Lidadzisi la digirii
- (1)

4.9 Vhasidzana vha thusa vhomme.

Nangani t_xhalutshedzo yone-yone ya fhungo l_i re afho n_tha musi l_o iswa kha l_iambaitwa.

- A Vhomme vha thuswa nga vhasidzana.
- B Vhasidzana vha d_o thuswa nga vhomme.
- C Vhomme na vhone vha thuswa nga vhasidzana.
- D Vhasidzana vha thusiwa nga vhomme. (1)

4.10 Kale kholomo dzo vha dzi tshi ri u fhedza u **fula**, dza vhuya hayani nga dzo_the. Ndo doba **fula** l_o vhibvaho nda fha mukegulu vha takala nga maan_da.

Ndi nga mini ipfi 'fula' l_o shumiswa nga n_dila mbili dzi sa fani kha mafhungo a re afho n_tha?

- A Ndi pharonimi
- B Ndi l_ibulazwithihi
- C Ndi homonimi
- D Ndi pho_lisemi (1)

4.11 Vhafumakadzi na vhanna vho vha vha tshi ri u fhufha vhavhili vha sera.

Ipfi 'fhufha' zwe l_a shumisiswa zwone fhungoni l_i re afho n_tha l_i amba mini?

- A U takalesa
- B U ya n_tha
- C U tshina nga maan_da
- D U imela n_tha (1)

4.12 Funi wa Khambele o vha o bika tshidzimba tsha phonda.

Ndi lushaka-de lwa pfufhifhadzo lwo shumiswaho kha dzina 'Funi' kha fhungo li re afho ntha? (Pharagirafu ya 2)

- A Akhironimi
 - B Thirankhesheni
 - C Kilipudi
 - D Aburiviesheni
- (1)

4.13 Inwi ni vhona izwi zwi so ngo naka?

Ndi nga mini muñwali o shumisa tshiga itsho tsha u vhala magumoni a fhungo li re afho ntha?

- A U sumbedza uri o mangala.
 - B U sumbedza uri fhungo lo guma.
 - C U awedza muvhali.
 - D U sumbedza uri u khou vhudzisa.
- (1)

4.14 Ho vha hu **ene** malogwane ane a zwi itesa.

Lisala lo swifhadzwaho fhungoni li re afho ntha ndi la lushaka-de?

- A Lisala lisumbavhune
 - B Lisala vhukuma
 - C Lisala la vhunzhi
 - D Lisala lisumbi
- (1)

4.15 Zwishumiswa zwa u bika tshidzimba zwi pfi ndi...?

Nangani ipfi lo peletwaho zwone la u fhedzisa fhungo li re afho ntha.

- A Thimbwana
- B Thimbanywa
- C Thimbwanya
- D Thimbwanywa (1)

4.16 Nangani fhungo lo nwalwaho nga tshifhinga tsho fhelaho kha mafhungo a re afho fhasi.

- A Thophi ya vhuse yo penya.
- B Thophi ya vhuse i khou penya.
- C Thophi ya vhuse i a penya.
- D Thophi ya vhuse i do penya. (1)

4.17 Thohoyatshikolo yo bva mulomo ya ri, "Vhutambo vhungafha a thi athu vhu vhona."

Nangani fhungo li re lone, lo nwalwaho nga tshipitshi tshi so ngo livhaho.

- A Thohoyatshikolo yo amba uri vutambo vhungafha a i athu vhu vhona.
- B Thohoyatshikolo i ri vutambo vhungafha ndi tshimangadzo.
- C Thohoyatshikolo yo bva mulomo ya ri vutambo vhungafha a i athu vhu vhona.
- D Thohoyatshikolo yo ri vutambo vhungafho a i athu vhu vhona. (1)

4.18 Vhafumakadzi ndi vhone vhane vha funesa u tshina vho sia maḁamu nḁa.

Muḁwali o sumbedza u dzhia sia nga nḁila-ḁe kha fhungo ḁi re afho nḁha?

- A Nga u sumbedza uri vhafumakadzi vha takalela u tshina vho sia maḁamu nḁa.
- B Nga u sumbedza uri vhafumakadzi vha funa u tshina vho sia maḁamu nḁa.
- C Nga u sumbedza uri vhathu vha funa u tshina vho sia maḁamu nḁa.
- D Nga u sumbedza uri vhafumakadzi ndi vhone vhe vhoḁhe vhane vha tshina vho sia maḁamu nḁa. (1)

4.19 Pharagirafu ya 3 kha mafhungo aya ndi ya lushaka-ḁe?

- A Ndi pharagirafu ya mbuletshedzo.
- B Ndi pharagirafu ya phendelo.
- C Ndi pharagirafu ya ḁhalutshedzo.
- D Ndi pharagirafu ya ḁhaḁhuvho. (1)

4.20 Vhathu vha re na zwavho vha vhilaela nga ndaela dza madokotela na dziṅanga.

Ipfi 'dokotela' lo tou pambiwa li tshi bva kha luṅwe luambo, neani thalutshedzo yaḽo.

- A Muthu o gudelaho u lafha nga mishonga ya tshirema.
- B Ndi mungome.
- C Nanga ya tshirema.
- D Muthu o gudelaho u lafha nga mishonga ya tshikhuwa. (1)

[20]

Magumo a thesite